

Odchod za úsvitu

Statečný kurýr a pěšák protikomunistického odboje Otakar Rambousek odešel na věčnost

OLGA BEZDĚKOVÁ

Ve čtvrtek 3. června 2010 jsme se vypravili s historikem Petrem Blažkem za Otou ukázat mu právě vyšlou knihu vzpomínek bratří Mašínů a Milana Paumera na jejich dramatický útěk do západního Berlína v roce 1953. Přišli jsme pozdě. Ota zemřel v 6 hodin ráno. Bylo mu 87 let. Patnáct let prožil v komunistických vězeních.

Ota Rambousek se narodil 21. ledna 1923. Byl synem legionáře a sokola, vyučil se instalatérem a v roce 1941 složil zkoušky na strojní průmyslovce. Za války byl nasazený v Berlíně. Ještě před koncem války se mu podařilo vrátit se na falešnou propustku do Prahy a nakonec získal zdravotní potvrzení o pracovní neschopnosti. Zúčastnil se Pražského povstání – bojů o rozhlas. Po válce několik měsíců sloužil v Pohotovostním pluku NB a poté pracoval v Československém zpravodajském filmu.

Po válce vstoupil k národním socialistům a na rozdíl od řady svých vrstevníků se nedal zmást komunistickou ideologií. Patřil mezi první postižené – již 25. února 1948 byl propuštěn ze zaměstnání pro ztrátu důvěry. V červnu 1948 tajně odešel za hranice, kde se po několika týdnech v uprchlickém táboře zapojil jako kurýr americké výzvědné služby CIC (dobovým termínem se stal agentem-choďcem). Několikrát se vrátil do Československa, kde organizoval zpravodajskou síť. V říjnu 1949 však byl zrazen jedním ze svých kontaktů a zadržen Státní bezpečností. O několik měsíců později, v květnu 1950,

ho Státní soud v Praze odsoudil na doživotí. Prý měl štěstí, že při zatýkání nepoužil zbraň, kterou tehdy měl mimo dosah v kabátě. Jeho zpravodajská činnost skončila. Prošel mnoha věznicemi, pobýval na Pankráci, na Mírově, v Leopoldově a ve Valdicích. Podmíněně byl propuštěn až v dubnu 1964. Bylo mu 41 let. Jeho syn Michael se s ním tehdy setkal poprvé...

V roce 1968 se v jeho sklepním bytě konala první schůzka zakladatelů Klubu 231, který byl pojmenován podle proslulého zákona, na jehož základě byly odsouzeny tisíce osob. Ač jeho stanovy úřady nikdy neschválily, podařilo se členům rozvinout rozsáhlou činnost, která sahala od snahy o rehabilitaci přes sociální pomoc po získávání svědectví o komunistických zločinech či informování veřejnosti o tragické životní zkušenosti politických vězňů. Ota Rambousek se stal předsedou dokumentační komise K 231. Zúčastnil se také zakládání regionálních poboček, například spolu s Václavem Palečkem vystoupil na schůzi v Příbrami, kam je pozval jejich kamarád František Zahradka.

V roce 1968 se stal terčem nepřátelských útoků v *Rudém právu*.¹ Byla to

Občas během dopolední vycházky projíždělo kolem plotu nenápadné černé auto patologického ústavu. Ráno někoho popravili. Ale koho? Tehdy vylézal Vincek po vycházce do okna, když bylo venku třetí áčko, aby se přesvědčil, kdo z kandidátů šibenice zmizel. Mnohdy se nedalo nic zjistit. Provozáři se střídali. Odcházel; ti šťastnější do malé kanceláře „na kříži“, kde jim úředník oznámil, že po odvolání nebo cestou milosti jim trest změnili na doživotí; druzí do kobek pod nemocnicí, kde čekali na poslední noc, až je černý vůz naposled vyveze hlavní branou. Noví odsouzení na smrt doplňovali prázdná místa. Senáty Státního soudu měly plné ruce práce. Boj proti třídnímu nepříteli a škůdcům lidu zuřil v plné síle.

RAMBOUSEK, Ota: *Paměti lichoběžníka: paměti agenta-choďce*. Primus, Praha 1999, s. 130–131.

reakce na jeho vystoupení v televizním publicistickém pořadu *Zvědavá kamera – kontrola*, kde hovořil v přítomnosti dozorce o otřesných podmínkách, které v padesátých letech panovaly ve věznicí Mírov. Posluchači tehdy v televizi uslyšeli větu proslulého dozorce sadisty Smrčky: *Rambousek, dyť já vás vůbec neznám!*

Po srpnové okupaci Ota Rambousek odešel do exilu. Se svou ženou Apo-

1 AMBROŽ, J.: Kdo to chce mluvit jménem politických vězňů? *Rudé právo*, 28. 5. 1968.

vyhodnocení arch. sv. č. V-5505 MV.

V červnu 1948 uprchní ileg. do zahraničí Otakar Rambousek, který v NSR přistoupil na spolupráci s agentem CIC Pechmanem. V polovině června byl vyslán Rambousek do CSR s úkolem navštívit vytypované lidi a získat je pro spolupráci. Dále měl získat tiskopisy občanských legitimací a zprávy o výrobě radarů v CSR. Jako placený agent docházel do CSR častěji. Budoval v CSR mrtvé schránky. Do špiónážní činnosti zapojil celkem 14 osob. ileg. org. byla napojena na USA rozvědku. 12.11.1949 byl zatčen Rambousek a postupně realizování další členové ileg. org.

Lístek z kartotéky AKCE 48, kterou v letech 1965–1968 sestavili pracovníci ministerstva vnitra Zdroj: ABS

Ota Rambousek při bojích o pražský rozhlas (vlevo)
Foto: archiv Jaroslava Čvančary

Foto z vězeňského spisu, 1950 (uprostřed) Foto: NA

lenou se usadil ve Spojených státech, které se pro ně staly druhou vlastí. Snažil se i tam pracovat proti komunistickému režimu. V roce 1973 vyšla *Zpráva dokumentační komise K 231*, kterou připravil společně se svým přítelem Ladislavem Gruberem. Doslov tehdy napsal Josef Škvorecký, jehož nakladatelství *Zpravu* vydalo. Byly zde zveřejněny osudy řady politických vězňů a jejich rodin. Po pádu komunismu vyšla v druhém vydání v USA (1995), již bez doslovu, ale zato doplněná o původně vynechaná jména autorů svědectví, data, popisy věznic a lágrů. Sestavitelé knihy v úvodu napsali: *Připomeňme si zoufalství prostých lidí, volajících na pomoc Boha. Také ovšem jejich hrdinství, neotřesitelné, neokázalé, zato opravdové vlastenectví: „Vše jsem odmítl, oddal jsem se do vůle Boží a řekl jsem si, že za pravdu je nutno bojovat, se obětovat, i vlastní život dát, co bych to byl za člověka, který by hned pod knutou zločinců podlehl...*

Ota Rambousek byl činný v Radě svobodného Československa (v roce 1974 se stal členem výkonného výboru), přispíval do Rádía Svobodná Evropa

či Hlasu Ameriky. V druhé polovině osmdesátých let spoluzakládal Klub bývalých politických vězňů v exilu K 231 se sídlem v kanadském Scarborough. Klub vybudoval v Masaryktownu pomník Znovuukřižovaného.² Zaměřil se také na sociální pomoc a do vlasti jeho zástupci zaslali tisíce dolarů bývalým politickým vězňům. Vydávali časopis *K 231* (vycházel šestkrát do roka). V jeho čtvrtém čísle Ota Rambousek publikoval seznam popravených, který vzbudil velký ohlas.

V polovině osmdesátých let vyšla v Praze propagandistická kniha Františka Vrbeckého (původním jménem Zdeněk Šaroch) *Mrtví nemluví*. Její autor v ní dehonestoval Otu Rambouseka společně s bratry Mašínovými. Ota se rozhodl, že na tento útok odpoví. Napsal dopis Ctiradu Mašínovi, který tehdy bydlel stejně jako on v New Yorku. Rychle se s ním domluvil, že napíše knihu o životních osudech rodiny Mašínových. Ctirad Mašín mu k tomu poskytl svůj rukopis, který napsal společně s bratrem Josefem a Milanem Paumerem na konci šedesátých let. Kniha měla původně vyjít v nakladatelství Zdeny Salivarové

a Josefa Škvoreckého (68 Publishers). Ota Ulč, Lumír Salivar a Vilém Hejl jako lektori rukopisu považovali popsaný příběh za neuvěřitelný a především za neověřitelný a navrhovali, aby Ota Rambousek rukopis ještě více zkrátil. Nakonec v lednu 1989 Josef Škvorecký odstoupil od vydání.

Kniha *Jenom ne strach* vyšla až po listopadu 1989 v Praze zásluhou Nezávislého tiskového střediska, které ji vydalo v padesátitisícovém nákladu. Měla velký úspěch. Pro mnohé Čechy to bylo první setkání s činnostmi osob, které se staly symbolem ozbrojeného boje proti komunistickému režimu v Československu. Je to příběh o mužích, kteří se probíjeli se zbraní v ruce na Západ. Pouze tři přežili, další dva takové štěstí neměli. Zbyněk Janata a Václav Švéda byli ve východním Německu zatčeni a v roce 1955 popraveni v Praze. Bratři Mašínové a Milan Paumer přežili, ale část národa jim to nikdy neodpustila.

Ota Rambousek také v exilu začal publikovat své vlastní články a povídky, které vycházely v *Českém slově*, *Amerických listech*, *Telegramu*, *Hlasu domova*, *Novém domově*, *Denním*

² Blíže BLAŽEK, Petr: „Znovuukřižovaný“. Pomník obětem komunismu v kanadském Masaryktownu. In: *Paměť a dějiny*, 2007, č. 1, s. 167–168.

hlasateli či Západu. V roce 1978 mu v torontském nakladatelství manželů Škvoreckých vyšla vzpomínková kniha *Krochnu s sebou*. Další poutavé knihy vydal po roce 1989 v Praze – *Paměti lichoběžníka: paměti agenta-chodce, S prstem na spoušti a Ivůl můž se trpět, ale nikdy nebude bojovat*.

Po listopadu 1989 Ota Rambousek často navštěvoval svou vlast. Jaroslav Čvančara vzpomínal, že se zasloužil o pietní místo na dáblíckém hřbitově, kde byly v masových hrobech uloženy ostatky politických vězňů padesátých let. Navštívil také svého bývalého ubytovatele z doby přecházení hranic a věnoval mu velkou finanční částku. Po čase paradoxně zjistil, že právě on byl tím, kdo ho v roce 1949 udal...

S Otou Rambousekem jsem se seznámila prostřednictvím Stanislava Motla v polovině devadesátých let. Byl to pevný zásadový muž a dobrý společník. Nejednou jsem mu posílala kopie článků, které ho zajímaly. Tiskla jsem je velkým písmem, neboť Ota ztrácel zrak. Byl to následek těžkého věznění. Stanislav Motl s ním později natočil dokument z míst, kde jako agent-chodec přecházel hranici.

Otovi se tento původně dehonestující termín velmi líbil.

Dne 11. září 2001 v New Yorku zahynul Otův sedmadvacetiletý vnuk Lukáš při teroristickém útoku. Rambouskova rodina tehdy lakonicky napsala: *Chceme vyjádřit sounáležitost s ostatním Američany a nežádáme, ba ani si nepřejeme žádné, byť sebeupřímněji míněné projevy soustrasti*. Ota Rambousek se vydal se Stanislavem Motlem do New Yorku a přiblížil rodinnou tragédii v televizním dokumentu.

Při šedesátém výročí konce války a Pražského povstání mě Ota Rambousek pozval spolu s Jaroslavem Čvančarou k budově pražského rozhlasu. Prováděl nás po místech tehdejších bojů a vyprávěl své zážitky. Pražského povstání se zúčastnily tisíce lidí, ale samotný boj o rozhlasovou budovu vedlo jen malé, několikačlenné úderné komando, které podstoupilo střet muže proti muži, když vniklo střechou do budovy. Stačtí mladíci postupovali patro za patrem v dýmu a sváděli těžký boj s příslušníky Waffen-SS. Rambousek byl členem tohoto komanda. V následujících dnech se stal spojkou hlav-

V komunistických kriminálech se v té době sešla opravdu pestrá společnost. Nechyběli ani ztroskotanci. Malí človíčky, kteří chtěli za každou cenu na sebe upozornit. Povědět celému světu a také sami sobě, jak jsou důležití. Ale těžko vyniknout v prostředí Leopoldova těch let. V jeho zdech se soustředilo to nejlepší: historici, dramatici, básníci, biskupové, doktoři a profesori všech vysokých učení; generálové, poslanci. Na světelných přednáškách odborníci dějiny umění, literatury, matematiku. Vyučovali řeči. Četli Shakespeara, Goetheho, Vrchlického.

I ti poslední státní se vrátili. Všichni na tom byli stejně. Nechal je na pokoji, pokud se necpali a nezabírali místo nebo funkci soudruhovi, byť daleko méně kvalifikovanému. Dvakrát se pokusili sejít se ke společné zábavě. Po prvé ve vršovické sokolovně, po druhé, povzbuzení předchozím úspěchem, uspořádali setkání ve velkém měřítku. V Národním domě na Vinohradech. Sešlo se jich tam tolik, že zaplnili tři velké sály. V předním seděli ti, kteří o ničem nevěděli a přišli si pouze zatancovat. V druhém sále zahraniční vojáci, pod jejichž záštitou se večer konal. V posledním – muklové. Bylo jich téměř dvě stě, z celé republiky. Přijeli i kámoži z Východoslovenských železáren v Košicích.

RAMBOUSEK, Ota: *Paměti lichoběžníka*, s. 181, 232.

ního vojenského velitelství Bartoš. Za svou odvahu v Pražském povstání obdržel medaili Za chrabrost.

V roce 2008 se za účasti Oty Rambouska připomínalo výročí vzniku K 231. Následovala diskuze na Filozofické fakultě UK v Praze, které se Ota Rambousek aktivně zúčastnil. Komentoval také zmíněný dokument z roku 1968, v němž hovořil dozorce Smrčka z věznice Mírov. Bylo to patrně poslední Otovo veřejné vystoupení. Jaroslav Čvančara často říkal, že je to náš Rambo(usek), na rozdíl od hollywoodského, fantasmagorického Ramba skutečný. V roce 1999 prezident Václav Havel udělil Otou Rambouskovi medaili Za zásluhy a v roce 2008 ocenila jeho zásluhy Vlasta Parkanová Záslužným křížem ministra obrany ČR.

Ota Rambousek svůj život nepromarnil. Je pro mě vzorem vlastence, který to nikdy nevzdal a udržel si svou čest. pd

Ota Rambousek se v roce 2000 vrací na místo činu, na hranici

Foto: Stanislav Motl/archiv Oty Rambouska